

VITTEPRAETJE

mededelingen
voor en door de leden van
HERDEREWICH
oudheidkundige vereniging

Het verenigingsblad van de oudheidkundige vereniging
"HERDEREWICH"

In dit nummer:

Van de bestuurstafel	pag. 2
Van de redactie	pag. 3
Van de penningmeester	pag. 3
Professoren aan de Gelderse Academie (2)	pag. 4
Verslag voorjaarsexcursie	pag. 5
Oudste plattegrond van Harderwijk	pag. 7
Wittop-Koning onderscheiden	pag. 9
Verslag lezing "Prins Hendrik"	pag. 10
Tentoonstelling "Vrede van Münster"	pag. 13
"Stenen Sperken"	pag. 14
Programma "Het Gelders Atheen" (gratis toegankelijk voor leden van <i>HERDEREWICH</i>)	pag. 16
Van de werkgroep ARCHEOLOGIE	pag. 28
Van de werkgroep GENEALOGIE	pag. 28
Bibliotheek	pag. 19
Samenstelling bestuur en commissies	pag. 20

Van de bestuurstafel

Met ingang van 26 mei j.l heeft de voorzitter Jan Hilbers om gezondheidsredenen zijn bestuursfunctie ter beschikkinggesteld. We bedanken Jan voor het werk wat hij gedurende twee jaar heeft verricht en wensen hem sterkte met zijn gezondheid.

Door het aftreden van de voorzitter liggen er nu drie taken op de schouders van Niek de Jong: voorzitter, vice-voorzitter en secretaris. Dit is wel wat veel van het goede en ongezond voor de vereniging en voor hemzelf. Graag zien we dat eerst de vacature van secretaris vervuld werd door een actief, gezond lid.

Draal niet, meldt u aan.

Onze distributeur van de wijk Stadsweiden, Sinne Baakman, heeft Harderwijk verlaten. Zijn nieuwe woonplaats is Steenwijk. Van 1975 tot 1989 was Sinne bestuurslid. Toen het verzenden van de convocaties, etc. per post te duur werd, nam hij vele jaren de distributie voor zijn rekening. Hijzelf nam een van de grootste wijken; Stadsweiden. Ook heeft Sinne vanaf 1981 het jaaroverzicht voor ons verzorgd. Sinne bedankt voor je hulp en het gaat je goed in Steenwijk.

Mevrouw J.H. Hebly-Vrijhof is bereid gevonden om het Vittepraetje bij de leden in Stadsweide rond te brengen. Joop Kooiman zal voor ons het jaaroverzicht verzorgen

HERDEREWICH en het Veluws Museum organiseren op vrijdag 30 en zaterdag 31 oktober a.s. het symposium "Het Gelders Atheen" ter herdenking van de Illustere School en Universiteit te Harderwijk 1598-1648-1998. Heeft u belangstelling voor één of beide symposiumdagen lees dan elders in dit Vittepraetje. Daar staat vermeld hoe u aan gratis toegangskaarten kan komen.

De excursie van zaterdag 10 oktober voert ons, in een geriefelijke touringcar, langs en in "De Hollandse Waterlinie". Deelname voor deze dagtrip incl. lunch is mogelijk door storting van F.57,50 per persoon (voor leden) op giro 3036192 t.n.v. HERDEREWICH.

Vetrek 09.00 uur van parkeerplaats Vondellaan/Cremerstraat.

Ook niet leden zijn welkom maar voor hen bedraagt de deelnameprijs f.67,50

Van de redactie

Als extraatje en zonder meerprijs, wordt bij dit Vitepraetje een inhoudsopgave meegelieferd van de Herderewich Kronieken die tussen 1974 en 1989 zijn verschenen. Deze kronieken zijn grotendeels uitverkocht. Van de volgende exemplaren zijn nog een beperkt aantal voorradig. Voor slechts f 2,50 per stuk (voor leden) zijn bij de penningmeester verkrijgbaar :

1976 nr.3, 1977 nr.3/4, 1982 nr.3/4, 1983 nr. 1, 1984 nr.1, 1984 nr.2, 1985 nr.4, 1986 nr.1, 1986 nr.2, 1987 nr.2, 1987 nr.3/4 en 1988 nr.1. **Op = Opt**

Van de penningmeester

Oproep! Willen de 31 leden die hun contributie voor 1998 nog niet hebben overgemaakt dit alsnog doen? Graag zien wij uw f 30,00 tegemoet op giro 3036192. Voor dit geringe bedrag bent u met uw gezin weer verzekerd van onze inzet voor historisch Harderwijk.

Op Aaltjesdag 1998, hebben onze bestuursleden Co Andel, John van Heijst, Niek de Jong de kraam van *HERDEREWICH* bemenst. Met de verkoop van fotokaarten, publikaties en boeken hebben zij niet alleen de vereniging onder de aandacht van het publiek gebracht maar ook nog eens een omzet van f 237,00 gerealiseerd. Bravo!

Gezocht:

vrijwilliger die het fotoarchief wil opzetten. Geschatte tijd die het bijhouden vraagt: gemiddeld 1 uur per week! *HERDEREWICH* beschikt over een groeiend aantal foto's en andere afbeeldingen van woningen en gebouwen in Harderwijk. Zolang de gebouwen er staan is er niets aan de hand, zijn ze weg, dan kan ons archief nog vertellen hoe het was. Er moet dan natuurlijk wel een archief zijn.

Meldt u dus bij de penningmeester.

Ter gelegenheid van de herdenking, dat het dit jaar 350 jaar geleden is dat de Gelderse Academie te Harderwijk werd geopend, zal er in de Vitepraetjes van 1998 steeds een professor van de Academie besproken worden

Bernhard Sebastiaan Cremer

Op 23 april 1683 werd te Zutphen Bernhard Sebastiaan Cremer geboren. Zijn ouders waren mr. Bernardus Cremer, geheimschrijver en Gerharda Catharina Crusius, de zuster van de Leidse hoogleraar Georg Conr. Crusius.

Bernhard volgde in Franeker de colleges van de taalkundige Lambertus Bos en de theoloog Ruardus Andala. Zijn kennis van de Joodse en Oosterse cultuur verkreeg hij van Vitringa en Rhenferdus. Cremer verhuisde naar Utrecht en later naar Dordrecht. Hier werd hij door Joh. d'Outreïn geschoold in de gewijde redekunst tot voorganger en leidsman.

Vervolgens was hij enige jaren predikant te Stavensisse en te Asperen. Op 11 oktober 1717 werd hij tot hoogleraar in de theologie aan de Gelderse Hogeschool beroepen. Hij hield zijn entré-rede op 13 april 1718 over "Jezus, de Nazarener".

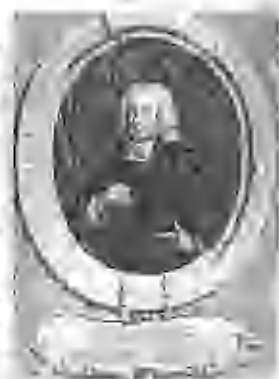
Voor zijn entré kreeg hij moeilijkheden met zijn collega Van Houten over de vraag, wie de vakken zoals metafisica en de natuurlijke godgeleerdheid mocht ten doceren. Zowel de metafisica als die natuurlijke godgeleerdheid hebben raakvlakken met de wijsbegeerte en de theologie. De curatoren besloten op 28 juli 1718 dat Cremer de natuurlijke godgeleerdheid zou doceren en Van Houten belast bleef met het onderwijs in de metafisica.

Cremer kreeg in 1724 een verzoek om naar Duisburg te komen. Dit werd door de curatoren voorkomen door hem de titel van Hoogleraar der profetische Godgeleerdheid toe te kennen. Negen jaar later kreeg hij die van professor der gewijde Oudheid.

Niet minder dan zes maal, in 1720, 1725, 1732, 1737, 1743 en kort vóór zijn overlijden in 1749 droegen de curatoren hem het rectoraat op.

Cremer bleef gehecht aan de hoofddenkbeelden van het Coccejianisme, dat toen te Harderwijk de overhand gekregen had. Coccejus, hoogleraar in de theologie te Leiden van 1642 tot 1669, werd bekend door zijn verbondsleer. God sloot een werkverbond met de mens in Adam en na diens zondeval met hem het genadeverbond dat vernieuwd werd met resp. Abraham en de aarts vaders, met Israel (op de Sinai) en door Christus met de gehele mensheid. Volgens Coccejus vindt je Christus overal in het Oude Testament.

Cremer's theologische werken werden in Westfalen niet minder bekend dan in Nederland.

Prof. B. S. Cremer (1683-1773)
foto, Voluvs Museum

Bernardus Sebataiaan Cremer overleed op 14 september 1750 te Harderwijk. Hij werd begraven in de Grote Kerk, waar zijn grafsteen zich nog bevindt. Het opschrift van de zerk luidt: "B.S. Cremer S. Theol. Prof. obiit D. 14 Sept. 1750 Revelatit Christum ex Tabernaculi mysteriis."

Bernardus Cremer werd als hoogleraar aan de Gelderse Academie opgevolgd door zijn zoon Frans Lodewijk. Deze zoon werd geboren op 22 mei 1715 te Asperen. Studeerde in Harderwijk, was achtereenvolgens als predikant werkzaam te Rossum, te Hattem en te Maastricht.

Van 1750-1763 was Frans Lodewijk Cremer hoogleraar te Harderwijk. Hierna wordt hij benoemd aan de universiteit van Groningen. Op 20 juni 1776 overlijdt hij aldaar.

Litt.

- 1) Aerts, Remieg en Liesbeth Hoogkamp, De Gelderse Pallas (Barneveld, 1986)
- 2) Bouman, H., Geschiedenis van de voormalige Geldersche hoogeschool en hare hoogleraren. (2dln., Utrecht 1844-1847)

VERSLAG VOORJAARSEXCURSIE VAN ZATERDAG 6 JUNI.

door R. van der Schaaff.

Volgens de agenda in ons "Vittepraetje", zou die leiden naar "een landgoed rondom Twello". Een erg sumiere uitleg van wat er te wachten stond, maar kennelijk toch genoeg om zo'n twintig liefhebbers te laten inschrijven.

Zaterdag 6 juni kwam en begon prachtig, echter rond 10,00 uur kregen we een bewijs dat de weersverwachting voor deze dag vrij goed was, een stevige bui. Om 13,00, bij het verzamelen, voor vertrek bleek dat deze bui velen naar de telefoon had doen grijpen om (gelukkig wel) af te melden. Enkele andere leden hadden een ander zeer geldig excuus en zo kwam het dat we met twee auto's en 7 liefhebbers vertrokken. Onderweg zouden we nog een achtste man oppikken.

Het was stralend mooi weer, niet te warm en dus ideaal excursie weer, en zo bleef het.

De rit ging over de oude weg door Apeldoorn, richting Twello. Vandaar gingen we, nu met 3 auto's, in wandeltempo verder. We begonnen met het bekijken van het reservaat "De Kraaigraaf", gelegen in de ruilverkaveling Twello, een gebied van 15ha, dat werd overgedragen aan het Gelders Landschap. Het bestaat uit langgestrekte stroken zeer gevarieerd loofbos met een al even gevarieerde ondergroei en enig grasland, langs de kronkelige oude watergang de Kraaigraaf.

Dit gebied grenst aan moerasgebieden en van poelen voorziene graslanden.

Een ideaal gebied voor reeën, kleine zangvogels en kikkers.

De boerderijen en (land)huizen liggen meestal verscholen in kleine bossages van zware oude loofbomen, die het landschap een speciaal en aantrekkelijk aanzicht geven.

Er werd een paar maal gestopt om onze gids en bedenker van de rit de kans te geven uitleg te geven. Namen als "t Oude Wezenveld", "Blikkenweg" en "Bruggenbosch" maakten mij nieuwsgierig, maar we moesten verder, dus gaan we dat later nog wel eens uitzoeken.

Na een korte stop bij het buiten "Parckelaer", prive bezit en niet toegankelijk kwamen we bij het landgoed "Hunderen". Dit landgoed werd al in het jaar 959 genoemd en werd door vele geslachten bewoond.

Aan de familie Kerkhoven, bewoners van 1809-1860, waarvan de zoons theeplanters in indie waren, heeft Hella Haase het boek "heren van de thee" gewijd.

Na 1860 ging het huis diverse malen in andere handen over. Niet iedereen behandelde het huis met de eerbied die het verdient, zo werden o.a. de bovenste verdieping en de vleugels afgebroken. In 1975 werd het door haar laatste bewoner, mevrouw S. M. Pfaltzer-Birnie geschonken aan het Gelders Landschap. Het wordt nu door de ANWB gebruikt als conferentie oord.

We hadden ruim de tijd om huis en koetshuis van buiten te bekijken en een wandeling rond de slotgracht te maken. Mooier kon het bijna niet. De paden waren alweer droog. De zon wierp prachtige lichtbundels door het bos, bomen en planten waren fris gewassen en de nog aanwezige druppels gaven een schitterend effect.

Een moedereend met 7 jongen demonstreerde het resultaat van een goede opvoeding. Keurig in gelid trokken ze een kaarsrecht spoor door het kroos in de slotgracht. De geur van het vochtige bos, gemengd met die van de bloeiende vlier was door geen enkel Etos geurtje te evenaren. Daarna werd het tijd om even aan onszelf te denken. Via de mooie en beslist niet armlastige buitenwijken reden we naar de kern van Twello waar we bij de oude kerk, (gesticht ongeveer 1200), parkeerden. Jammer genoeg hadden de organisatoren de kosteres niet kunnen overhalen om de kerk open te stellen voor bezichtiging. De daar aanwezige muurschilderingen zijn namelijk van Ewout van Delft, dezelfde man die ook het interieur van de Harderwijker Grote Kerk heeft beschilderd.

Direct naast de kerk ligt "De Staten Hoed". Hier keurden we de koffie met gebak. We hoefden niet zuinig te zijn, want er was besteld voor de groep van 20 man en dat moest ook afgerekend worden. Niet erg voor ons, want het was heerlijk en wij zaten lekker in het zonnetje. Wel een financiële strop voor Herderewich. Hebben de afzeggers daar wel eens over nagedacht? Nog een geluk dat er geen bus geregeld was!

Onze volgende stop leverde twee landhuizen op. Aan weerszijden van de weg van Twello naar Wilp liggen de "Kleine Noordijk" en "Grote Noordijk." Die namen zijn ontleend aan de Erve Noordinc. In de 18e eeuw werd de boerderij aangekocht door de Deventer patricieërs familie Van Marle. Eerst werd het gebied rond de boerderij beplant met bos en lanen en vervolgens werd het huis "Grote Noordijk" gebouwd. In 1856 liet men 400 meter oostelijker ook "Klein Noordijk"

werd een park aangelegd in de romantische stijl, met slingerende paden en ronde belijningen van de gazons en boomgroepen. Dit oorspronkelijk grote geheel werd later door de genoemde weg in twee delen gesplitst.

"Grote Noordijk" valt onder monumenten zorg, wordt bewoond, door de opengaan- de luiken voor de ramen zo te zien door een zonderling heerschapp. Het interieur leek op een uitdragerswinkel. Het huis maakt een vervallen indruk. "Kleine Noordijk" werd in 1985 overgedragen aan Het Gelders Landschap. In 1989 werd het huis met bijgebouwen en tuin in erfpacht uitgegeven aan een particulier. Het ligt er prachtig, statig wit, bij. Voor, in het gazon, valt direct de bomenpartij op met een 150 jaar oude rode beuk en een even oude moselk. De wandeling rond beide huizen was weer een feest voor neus, oog en oor.

Na dit feest zochten we onze moderne voertuigen weer op, namen afscheid, waarbij duidelijk bleek dat iedereen genoten had en togen huiswaarts.

Oudste plattegrond van Harderwijk.

door John van Heijst

Er zijn nog enkele herdrukte exemplaren voorradig van de oudste netkaart van Harderwijk. De kaart werd ooit in opdracht van de Spaanse koning Philips II omstreeks 1570 door Jacob van Deventer vervaardigd. Een historische beschrijving, door Harderwijk's gemeente-archivaris Van Hell, is samen met de kaart in een koker verpakt.

Prijs, in de handel f. 29,50.

Voor leden van **HERDEREWICH** f. 26,95.

Verkrijgbaar bij de penningmeester, J.P. Heyelaan 58, tel. 414 431 of

tijdens de pauze van de lezing op 10 september in de zaal van de Plantagekerk.

In 1975 schreef K.Mars in de Herderewich Kroniek hierover het volgende:

DE OUDSTE PLATTEGROND VAN HARDERWIJK.

In deze bijdrage willen we belangstellenden iets vertellen over de stadsplattegrond, die Jacob van Deventer tekende in de tweede helft van de 16e eeuw. Waarschijnlijk in 1559 kreeg de ervaren tekenaar Jacob van Deventer, die reeds een aantal provinciekaarten gemaakt had, opdracht van de Spaanse koning Philips II om voor militaire doeleinden alle versterkte steden in de Nederlanden in kaart te brengen. De overgebleven twee delen van de volledige driedelige atlas die tengevolge van die opdracht in de volgende tiental jaren tot stand kwam, berust in de Nationale Bibliotheek in Madrid. In Nederland werd ruim honderd jaar geleden een verzameling van losse kaarten, evenwaardig aan die van de atlas, teruggevonden en over de verschillende provinciale archieven verdeeld. Zelf heeft Jacob van Deventer de opmetingen verricht en eigenhandig de plattegronden getekend, alle op dezelfde schaal en met dezelfde oriëntatie.

Toen Alva in 1567 naar de Nederlanden kwam, was hij nog niet geheel gereed met de kaarten, in de eerste jaren van de tachtigjarige oorlog week de tekenaar met zijn voor 1572 vervaardigd werk uit naar Keulen; pas na zijn dood in mei 1575 werden zijn tekeningen op bladen van 44 x 29 cm. in drie boekdelen naar Spanje verzonden.

De plattegronden van de Noord-Nederlandse steden werden in 1916/1923 door R. Fruin in een fors boekdeel gereproduceerd naar de in ons land bewaarde originele tekeningen of naar afdrukken van in Madrid bewaarde originele schetsplannen. Deze kleurenreproducties werden op beperkte schaal ook afzonderlijk in de handel gebracht, doch ze zijn thans erg zeldzaam geworden.

Wat nu Harderwijk betreft, er bestaan twee verschillende reproducties. De eerste is 38 cm. hoog en 48 cm. breed, op schaal 1:8000. De ommuurde stad bestaat slechts een klein gedeelte van de kaart, daarop sluiten aan de tuinbouwgronden vooral in het oosten en de voornaamste wegen die naar de stad toeleiden. Interessant is het zeker dat alleen uit deze tekening blijkt dat de eens welbekende kapel van S. Joris of S. Juniaen gelegen heeft iets costelijk van het Hoge Pad ter hoogte van de nieuwe L.T.S. Niet te ver daarvan dan herinnert de naam S. Juffenstraat aan dit al lang geheel verdwenen gebouw. Oudere Harderwijkers herinneren zich nog dat het land dat nu dient tot parkeerterrein van het Christelijk College vroeger "het Jeurgje" heette. Op te merken

valt verder dat sinds deze tekening vervaardigd werd het stratenplan van oud-Harderwijk niet de geringste verandering heeft ondergaan tot op de dag van vandaag.

Van de "grote" wegen zijn de Stadswedelaan (onlangs omgedoopt in Weidemeesterlaan), Stationslaan, Hoge Pad (uitmondend in de Tuinstraat), Deventerweg/Parkweg (uitmondend in het Haakse Pad) enz. duidelijk terug te vinden. Vijf molens staan in dit "bultengebied" ingetekend. Ook valt in deze tekening naar onze mening het antwoord te ontdekken op de omstreden vraag naar de juiste

plaats waar de oudste Harderwijker kerk, de S. Nicolaaskerk, gestaan heeft. Deze was sinds de brand van de toren in 1415 als parochiekerk buiten gebruik gesteld en vervangen door de Onze Lieve Vrouwekerk binnen de muren; ze was echter als kapel nog lang in gebruik gebleven, en daarom kon Jacob van Deventer het vervallend gebouw op zijn kaart tekenen. We vinden het midden aan de Touwbaan, aan de noordzijde, met direct oostelijk van de kerk een (kerk)pad dat Touwbaan en Hierdenseweg verbindt. Zo vinden we dus een bevestiging van vele andere, niet geheel duidelijke aanwijzingen, dat we daar - midden in het oudste agrarisch gebied van de hof Selhorst van het kapittel Van S. Marie in Utrecht - de fundamenten van de oudste kerk zouden kunnen vinden.

De tweede reproductie is velen geheel onbekend, ze werd niet afzonderlijk uitgegeven, maar achter in het boekwerk opgenomen onder de zgn. cartons. Dit plaatje is 15,5 cm. hoog en 12 cm. breed. Het geeft de ommuurde stad met zijn stratenplan; de poorten, het stadhuis en de Franciscanenkerk daartegenover zijn met hun Latijnse namen aangeduid; de overige kerken en kloosters en gebouwen staan naamloos ingerekend. Merkwaardig is dat het Fraterhuis op de eerste tekening wel voorkomt maar op deze tweede ontbreekt.

K. Mars

Prijs, in de handel f. 29,50.

Voor leden van *HERDEREWICH* f.26,95.

Verkrijgbaar bij de penningmeester, J.P. Heyelaan 58, telf.414 431 of tijdens de pauze van de lezing op 10 september in de zaal van de Plantagekerk.

Wittop Koning onderscheiden met de Harderwijker erepenning

Uit de krant vernamen wij dat ons lid dr. D.A. Wittop Koning is onderscheiden met de erepenning van de stad Harderwijk. Hij kreeg de penning op 26 februari j.l. uitgereikt door burgemeester J.G. de Groot. De heer Wittop Koning had ruim 30 jaar een apotheek aan de Overtoom in Amsterdam. Hij stamt uit een Harderwijker familie.

Vanaf de oprichting is hij nauw betrokken bij het Veluws Museum, o.a. als adviseur en auteur met speciale kennis op het gebied van de Gelderse Academie, de Munt en Harderwijker boekdrukkers. Over de twee laatste onderwerpen heeft hij een boek geschreven. In de "Herderewich Kroniek", de voorganger van het "Vittepraetje" verscheen een viertal artikelen van zijn hand. In totaal heeft hij zo'n 350 zeer relevante objecten en ongeveer 250 oude drukken verzameld en aan het Veluws Museum geschonken.

Herderewich wenst de heer Wittop Koning, die in juni inwoner van Harderwijk is geworden, veel geluk met zijn onderscheiding.

Bij zijn inleiding memoreerde de spreker het bezoek van prins Hendrik in 1911 aan Harderwijk. Door het bestuur was hem een uitreksel met foto uit het boekje "De Harderwikers, ken u ze nog" ter beschikking gesteld waarop de prins te zien was in gezelschap van burgemeester Kempers bij de in gebruik stelling van de ijsvlieten. Met de hulp van het koninklijk huis waren deze metalen platte schuiten aangekocht en ondergebracht bij de "Visscherij Beroeps-vereeniging Onze Toekomst" (1909).

Het is de bedoeling van de spreker om een wat positiever beeld te geven van de prins omdat het gebruikelijk geworden was om alleen negatieve overlevingen weer te geven uit het veel besproken leven van de prins.

De koninklijke familie woonde op 't Loo in Apeldoorn. Achter het paleis was een boshuis gebouwd waar de prins regelmatig verkeerde. Daar woonden twee Duitse hofjagers die deel uitmaakten van de staf van prins Hendrik. Hij omringde zich trouwens door meerdere stafleden van Duitse afkomst, waarin hij kennelijk het meeste vertrouwen had.

Eén van de hofjagers was J.F. Vogel. Op een avond belde men van het paleis om assistentie. De prins hield opruiming. Het wegmoffelen van spullen is iets wat de Oranjes niet vreemd was. Ook dit keer moesten vele geschriften en foto's verwerkt worden. Twee dagen lang rookte de open haard onder het motto: "Wat mijn vrouw nu niet weef, hoeft ze na mijn dood ook niet te welen."

Wilhelmina en Hendrik
in jachttoeluum.

Het geboortslot van Hendrik stond in Schwenn. Zijn vader Frederich Franz II was drie maal gehuwd geweest en bestierde een der vele feodale staatjes, die Duitsland toen rijk was. Hoewel feodaal opgevoed, blijkt de prins toch een gelukkige jeugd te heb gehad. Over zijn toekomst heeft hij zich nooit druk gemaakt. Hij studeerde nauwelijks maar had een grote passie voor de jacht. Er werd in Schwenn bosbouw bedreven. Als landjonker hield hij zich daar ook mee bezig.

Hier kwamen wij aan prins Hendrik als gemaal van de toenmalige koningin Wilhelmina?

De koningin was zoals bekend reeds op jonge leeftijd tot de kroon geroepen en natuurlijk werd, zoals dat in hofelijke kringen gebruikelijk was, uitgekeken naar een passende echtgenoot om de dynastie te verzekeren. Dat blijkt niet eenvoudig.

De verantwoordelijke regering heeft de grondwettelijke plicht om daar kritisch over te zijn en de hoven in Europa worden bekeken in de hoop een aantrekkelijke partij voor de vorstin te vinden.

In de Mecklenburger Zeitung verschijnt een aangedikt verhaal. Hendriks avontuurlijke jachtreis naar Ceylon en de vootreffelijke jachteigenschappen worden breed uitgemeten. En er is in zijn leven ook veel gejaagd en niet alleen op herten. Zijn werkkamer op 't Loo laten vele trofeeën zien, waarvan de meeste toch hertengeweien zijn.

Er is ook een foto van prins Hendrik en Wilhelmina in jagerskostuum. Het is de enige foto waarin de koningin zo heeft willen poseren. Zij hield meer van de herten dan van de jagers.

De regeringseisen bij de keuze waren in hoofdzaak gericht op het niet katholiek zijn van de pretendent en geen aanspraak op het koningsschap. Het oog viel dus op Duitsland. Zelfs de Duitse keizer bemoeide zich er mee. "Es darf mir ein Deutsche Prinz sein", aldus handgeschreven in de kantlijn van het officieel schrijven.

Koningin-moeder Emma en de moeder van prins Hendrik kenden elkaar goed. Het had ongetwijfeld grote invloed bij de onderhandelingen. Een gearrangeerd huwelijk is niet altijd een prettige aangelegenheid.

Hendrik stelt eisen. Het is niet uit te sluiten dat door de verbintenis zijn wens om een groot landgoed te bouwen, mede in vervulling kon gaan. Maar de regering willigde de meeste eisen niet in. Zijn eis voor een toelage durfde men eenvoudigweg niet in het parlement te brengen. In die jaren was de koningsgezindheid beslist niet hoog, één en ander was politiek niet te verkopen. De toelage van (waarschijnlijk f 100.000 per jaar) is uiteindelijk door Wilhelmina zelf betaald. Zo verkeerde de prins dus in een enorme afhankelijkheidspositie. Regelmatig vond hij de benodigde leeftocht onder zijn ontbijtbordje.

Prins Hendrik werd met spoedcursussen in bestuurlijkheid klaargestoomd voor zijn toekomstige taak. Maar het had allemaal niet veel om het lijf. Later werd hij voorzitter van het Rode Kruis en hield kantoor in Den Haag.

Hij was bezeten van uniformen, hetgeen overigens een Duitser niet vreemd was. De rang van kolonel werd hem min of meer ceremonieel toebedacht, maar een duidelijke functie heeft hij niet bekleed.

De prins voelde zich wel thuis rond het Loo. Vooral onder zijn eigen mensen met passie voor de jacht, met regelmatige feestelijkheden. Het protocol was hem een gruwel. Zo diende hij altijd enkele passen achter de koningin te lopen. Keurig op afstand. Hij meende daarover: "das Gepäck kommt immer hinter her". Bij een officieel bezoek aan een stoomgemaal zou hij gezegd hebben: "Guten Tag Herr Kollege". Een andere anecdote : Voor een volle zaal zei hij eens: "Die Juliana ist nicht von mij - (hield iedereen natuurlijk even de adem in) - aber sie ist von april".

Zijn grootste kracht was om het idee te verwezenlijken om bosbouw naar Duits voorbeeld rond 't Loo uit te voeren. Er volgen beelden van het landgoed Dobbin en Mecklenburg. Een jachttableau met rijen geschoten wild. 300 wilde varkens in twee dagen behoorde niet tot de uitzonderingen. In 1929 schoot hij zijn duizendste stuk wild.

Bijzonder was dat op 't Loo ene dr. Friedländer woonde die arts was in geslachtsziekten. Het gaf voeding aan het gerucht dat de prins aan syphills leed. Het was niet uit te sluiten. Naast hobbies zoals puzzelen, patience en spirituele seances onderhield hij buitenachtelijke relaties.

Maar het geluk was met ons. Na diverse miskramen werd toch nog een prinses geboren: Juliana.

Het is altijd duidelijk geweest dat er tussen Wilhelmina en Hendrik veel genegenheid was met wederzijdse interesse in paarden en de natuurlijke omgeving.

Natuurlijk zelf de pers niet stil. Vooral uit de linkse hoek. Hekeldichten op Hendrik "Zweert je Heintje", werden flink uitgemeen in de Nieuwe Amsterdammer verscheen het artikel "Veluwe Afgerasterd voor de jacht". Maar dit protest was niet geheel terecht. In feite spande hij zich in voor wat nu het huidige kroondomein is en daar is menigeen toch wel blij mee.

Het "Aardhuis", aan de oude weg van Apeldoorn, was de voornaamste verzamelaarsplaats voor zijn jachtvrienden, vooral die van das Westfälische Jäger Verein. Favoriete spelletjes tussen de bedrijven door, na die zware barbecue, wie het hardste winden kon laten. Kortom, het was altijd een gezellige boel naast de smet van het leven.

Oud-politicoommissaris Van 't Zand, door de koningin aangehouden als haar adjudant, toonde zich vaak geschokt bij het doornemen van de stukken die de familie aangingen. Vooral het door Hendrik betalen met ongedekte cheques werden een heet hangijzer. Er was een affaire met de aankoop van een zollier voor een vriendin. De regering ontving nota's van duizenden guldens, die echter doorgezonden werden naar de koningin. Zodoende bleven diverse buitensporigheden niet bespaard. Es gab nur einmal seitenspreng.

Maar dan is er toch die andere Hendrik. Wars van het protocol, levensgenietel, maar vaak innemend en vooral sociaal. Hij was geliefd bij het volk op de Veluwe. Bosbeheerders en medewerkers kregen door zijn toedoen 100 % salarisverhoging. En naar Duits voorbeeld deed hij veel voor de bosrijke domeinen.

Het geloonde portret van Hendrik geeft het beeld van een rijzige figuur met innemende uitstraling, maar Hendrik was in vele zaken niet populair.

Het imago van de prins-gemaal werd sterk verbeterd na de stranding van s.s. "Berlin". Dit schip verging voor de kust. De prins was begaan met de het lot van de opvarenden. Hij liet zich direct inschepen om de redding van nabij te volgen. De pers overdrijft de bemoeienis van de prins enigzins, door te melden dat de prins hoogstpersoonlijk aan de redding van de drinkelingen zou hebben deelgenomen. In werkelijkheid steunde hij bij de uitdeling van voedsel en kleding aan de geredden.

Hendrik, Juliana, Wilhelmina
"De goede mens die mijn vader was"

Een van de liefhebberijen van de prins was bergklimmen. Dat wil zeggen bergwandeltochten maken. Hij spande zich daarbij niet overmatige in. Een foto toont de prins liggend op een slede die door berggidsen de helling wordt opgesluisd. Begeleidend commentaar: "Der faule Prinz..."

Als persoon was hij echter een sympathiek mens, waarvan helaas vaak negatieve eigenschappen worden belicht. Zijn grootste verdienste was het initiatief tot het aanleggen van het kroondomein en de meelevendheid met het personeel en alle anderen die hem dierbaar waren.

De spreker maakte enkele reizen naar Pommern en Mecklenburg waar hij mooie foto's maakte, waarmee hij in zijn lezing de iets van de sfeer kon tonen van die streek waar prins Hendrik zijn jeugd doorbracht.

DE VREDE VAN MÜNSTER, 1648

'De geboortedaakte van de Republiek der Verenigde Nederlanden'

Tentoonstelling in Rijksarchief Gelderland van **20 mei tot 1 oktober 1998**

Het Rijksarchief in Gelderland, Markt 1 te Arnhem, heeft een tentoonstelling ingericht over de Tachtigjarige Oorlog (1588-1648), het Twaalfjarig Bestand (1609-1621) en de eropvolgende Vrede van Münster (1648). In enkele vitrines is een selectie uit het overvloedige materiaal uit de bibliotheek en archieven ge-exposeerd. Niet alleen de handtekeningen onder het tractaat, maar ook het tractaat zelf is in kopieevorm te zien. Zo worden we

een portret van Ernst Casimir graaf van Nassau, Catzenelnbogen, Vianen en Diez (1573-1632) terug, dat als rugversterking voor een boek werd gebruikt.

Daarnaast zijn er kaarten te bezichtigen, waarop de veroveringen zijn te volgen, en een selectie moppen die burgers over de Spanjaarden aan elkaar vertelden, en enkele van van vele strijdliedenaren die in die tijd de hoop op vrede levend moesten houden.

De tentoonstelling is in het Rijksarchief in Gelderland dagelijks (behalve op maandag) tussen 09.00 en 17.00 uur te zien.

Gelderland speelde in die tijd op twee fronten een belangrijke rol. Op de eerste plaats vonden op het gewestelijke territorium tijdens de Tachtigjarige Oorlog voortdurend veldslagen plaats tussen de Spanjaarden en het staats leger onder leiding van achtereenvolgens Willem van Oranje, zijn zonen Maurits en Frederik Hendrik en hun neef Ernst Casimir graaf van Nassau. Hun vijand was de natuurlijke vorst, de katholieke Filips II, heerser over de Habsburgse Nederlanden, tevens koning van Spanje. Deze 'habelen uit het Noorden' behaalden met 'guerrillatechnieken' steeds opnieuw successen. De militaire veldslagen maakten deel uit

van wat nog steeds als de Opstand bekendstaat, verzet tegen een bestuurlijke centralisering vanuit Spanje, en een strenge vervolging van de protestanten, die leidde tot een onafhankelijkheidsoorlog.

Omdat Gelderland een (voormalig) hertogdom was en in de vergadering van de Staten-Generaal daarom als eerste gewest werd genoemd, ondertekende Bartoit van Gent (circa 1570-1650), heer van Bommel en de Tielerwaarden, raad en rekenmeester van Gelderland, als belangrijkste Gelderse onderhandelaar ook als eerste het vredetractaat in 1648, na moeizaam verlopen vredesonderhandelingen.

Natuurlijk werd er gedurende de Tachtigjarige Oorlog niet dagelijks gevochten; de inwoners voelden wel dagelijks oorlogsdreiging, zeker toen tijdens de dertigjarige Oorlog (1618-1648) vele Europese staten bij het conflict betrokken raakten. In die tijd publiceerde men talloze - vaak geïllustreerde pamfletten met niets verhulende afbeeldingen over wrede aspecten van de strijd, zoals de belegeringen van steden, de executie van landsadvocaat Johan van Oldebarneveit en het ophangen van Gilles van Ledenberch, de Utrechtse secretaris. Daarnaast verschenen strijdzangen, anecdotenverzamelingen en andere moppenpublicaties. Historisch bewuste burgers als de Muidense drost Pieter Cornelisz Hooft en de Deventer-naar Jacobus Revius schreven deze liederen, terwijl anderen zoals Aernout van Overbeke de moppen en anecdoten optekenden, waardoor hun tijdgenoten niet alleen in staat waren uiting aan hun gevoelens te geven, maar wij er nu nog kennis van kunnen nemen.

Nadere informatie over deze tentoonstelling verstrekken Marcel Kok, Wanita Resida of Pieter van Wissing tijdens kantooruren (telefoon: 026-4420148).

STENEN SPREKEN.

door N.C.R. de Jong.

De Gereformeerde Kerken in Nederland.

Dit jaar bestaan de Harderwijkse Gereformeerde Kerken in Nederland 100 jaar. Op 1 mei 1898 verenigden de Christelijk Gereformeerde Kerk, hier bekend als de Gereformeerde Kerk A, zich met de Nederduitsch Gereformeerde Kerk, bekend als Gereformeerde Kerk B, tot de "Gereformeerde Kerken in Nederland". De Christelijk Gereformeerden (A) hielden hun kerkdiensten in hun kerk aan de Luttekepoortstraat. De Nederduitsch Gereformeerden gingen vanaf 1887 ter kerke in het gebouw voor de Smeepoort aan de Smeepoortstraat. Na het samengaan werden de kerkdiensten in dit laatste gebouw gehouden. Het pand aan de Luttekepoortstraat werd in 19.. verkocht. De zeepfabriek van wethouder Fleurke werd hierin gevestigd. Van dit kerkgebouw niets overgebleven.

In 1913 waren er plannen om een nieuwe kerk (de Plantagekerk) en een pastorie te bouwen. Een definitief besluit viel in april 1932. De architect P.H. van Lonkhuyzen kreeg de opdracht om de kerk te ontwerpen. Op 20 oktober 1932 legde de predikant dr. J.W. van den Bosch de eerste steen. De herdenkingssteen van deze gebeurtenis bevond zich volgens zeggen aan de noordelijke buitenmuur. Door de nieuwbouw aan deze zijde is de steen weggepleisteld. Jammer dat daardoor een stukje kerkgeschiedenis is verdwenen.

Dr. J.W. van den Bosch was gereformeerd predikant in Harderwijk van 28 november 1815 tot 14 september 1947. Op 7 april 1922 promoveerde hij aan de Vrije Universiteit te Amsterdam tot doctor in de theologie op het proefschrift: "De ontwikkeling van Bucer's praedestinatië-gedachten voor het optreden van Calvijn". Dr. van den Bosch werkte mee aan de "Kroniek van Harderwijk 1231-1931", die ter gelegenheid van het 700-jang bestaan van de stad werd uitgegeven. Tevens was hij secretaris van het bestuur van het Chr. Lyceum, waaraan hij van 1919-1947 doceerde als leraar godsdienstonderwijs en he bræuews. Voor zijn inzet voor de militairen, als secretaris van het Chr. Militair Tehuis werd hij benoemd tot Officier in de Orde van Oranje-Nassau. Van 1924-1952 was hij regent van het Burgerweeshuis. Hij vierde op 19 juni 1947 zijn 40-jarige ambtsjubileum. Dr. J.W. van den Bosch overleed op 3 december 1952.

De pastorie, die naast de nieuwe kerk werd gebouwd kon reeds op 1 april 1933 door dr. Van den Bosch worden betrokken. De Plantagekerk werd op 5 juli 1933 in gebruik genomen. Het kerkgebouw voor de Smeepoort werd verkocht en kreeg de bestemming aardappelopslag. In 1942 is dit gebouw afgebrand.

Een tweede gereformeerde kerk werd in 1956 in de wijk Tweelingslad aan de Veldkamp gerealiseerd. De architect was J.W.H. Jansen. Links van de hoofdingang bevindt zich een herdenkingssteen met het opschrift:

DE EERSTE STEEN / IS GELEGD DOOR / W.J. BERENDS / 13 OCTOBER 1956

De heer W.J. Berends was toen het oudste lid van de gereformeerde gemeente. De Veldkampkerk kon op 14 juni 1957 in gebruik worden genomen.

Aan de J.P. Heyelaan wordt in 1968 de derde gereformeerde kerk, de Stadsdenkerk gebouwd. Deze kerk is een creatie van de architect D. Egberts te Hilversum. Een herdenkingssteen is er niet. De ingebruikname vond op 12 maart 1969 plaats.

- Litt. Kroniek van Harderwijk 1231-1931.
- Kroniek van Harderwijk 1931-1981.
- Vijftig jaar Plantagekerk 1933-1983.

Plantagekerk. (foto dhr. S. Schilderman)

'HET GELDERS ATHEEN'

Herdenking Van Illustre School En Universiteit
te Harderwijk 1598-1648-1998

HARDERWIJK 30-31 OKTOBER 1998

Op 12 april van dit jaar was het 350 jaar geleden dat de 'Academie des Vorstendoms Gelre en Graafschaps Zutphen' in Harderwijk plechtig, maar ook feestelijk en omstandig werd ingewijd. Dit heugelijke feit, met alles wat daaraan voorafging en nog zou volgen, wordt op 30 en 31 oktober herdacht met een tweedaags symposium. Deze bijeenkomst, die deels plaats zal vinden op academisch-historische grond, zal de kennis over de geschiedenis van de Gelderse Academie verder verdiepen, maar ook bijdragen aan verdergaand eetherstel van de universiteit die in het verleden wel al te makkelijk als minderwaardig is afgeschilderd.

PROGRAMMA VRIJDAG 30 OKTOBER IN DE CATHARINAKAPEL

Klooster 1 te Harderwijk

- 09.45 Ontvangst met koffie en thee
- 10.30 Welkom door de heer W. Lodewijk, directeur van het Veluws Museum
- 10.35 Opening door de dagvoorzitter mevrouw prof dr. H. De Ridder-Symoens
- 10.45 Prof. mr. J. Moorman van Kappen: *Het juridisch onderwijs te Harderwijk*
- 11.05 Prof. dr. R.P.W. Visser: *Het natuurwetenschappelijk onderwijs te Harderwijk*
- 11.25 Prof. dr. J.A.H. Bots: *Benoemingenbeleid aan de Harderwijker Academie*
- 11.45 Dr. O. S. Lankhorst: *De Harderwijkse Athenaeumbibliotheek in Deventer. Over boeken en bibliothecarissen*
Gelegenheid tot discussie

- 12.15 Lunch in de Catharinakapel, met aansluitend gelegenheid om de tentoonstelling in het Veluws Museum te bezichtigen

- 14.00 Heropening door de dagvoorzitter
- 14.05 Drs. E. van Meerkerk: *Nijmegen en de Harderwijkse Academie, 1648-1679*
- 14.25 Drs. M.R. Wielema: *Bernard Nieuhoff (1747-1831), hoogleeraar en bestuurder*
- 14.45 Theepauze
- 15.00 Prof. dr. F.A. van Lieburg:
Het Gelders Attheen in Neerlands Israël: het theologisch onderwijs aan de Gelderse Academie
Dr. M. Evers:
De Gelderse Academie in de patriottentijd
- 15.40 Gelegenheid tot discussie
- 16.00 Afsluiting door de dagvoorzitter
- 16.10 Vertrek naar het Oude Stadhuis, Markt 1 (lopend te bereiken)
- 16.30 Ontvangst door het Gemeentebest van Harderwijk in de oude raadzaal
- 17.30 Einde

St. Catharinakapel
Uit "Harderwijk in oude prenten"

PROGRAMMA

ZATERDAG 31 OKTOBER
IN DE PLANTAGEKERK
Stationslaan 136 te Harderwijk

- 09.45 Onvangst met koffie en thee
10.30 Welkom door de heer W. Lodewijk, directeur van het Veluws Museum
10.35 Opening van de dag door de heer J.G. de Groot, burgemeester van Harderwijk
10.45 Inleidingen door de vice-voorzitter van de Vereniging Gelre
dr. F. Keverling Buisman en de Gedeputeerde voor Cultuur
an de provincie Gelderland, mevrouw M. J. Louppen
11.00 Overhandiging van het eerste exemplaar van het boek "*Academie 350jaar*"
(werktitel) aan mevrouw M.J. Louppen en burgemeester
De Groot door prof dr. W.Th.Frijhoff, voorzitter van de voorbereidings-commissie van het symposium
11.05 Drs. J. Duinkerken:
De relatie tussen de stad Harderwijk en de Gewestelijke Academie
11.35 Prof dr. W.Th.M. Frijhoff:
De betekenis van de Harderwijkse universiteit in landelijk perspectief
12.20 Gelegenheid tot discussie

Lunch in de Plantagekerk

Start van de stadswandelingen onder leiding van "Het Gilde van Harderwijker Stadsgidsen" in groepen van ca. 25 personen vanaf de Plantagekerk. In de wandelingen is de tentoonstelling in het Veluws Museum opgenomen en worden de *living history* voorstellingen op academisch-historische plaatsen in de binnenstad bezocht

- 16.00 Afsluiting van de dag met een drankje in het Veluws Museum

Kosten voor het programma van beide dagen f. 75,00

Leden van *HERDEREWICH* kunnen gratis toegangsbewijzen verkrijgen (max. 2 per lid)
bij de vice-voorzitter..... N.C.R. de Jong, Beethoevendreef 13, telf.0341-421342
of bij de penningmeester..... K.Chr. Uittien, J.P. Heyelaan 58, telf. 0341-414 431

Van de werkgroep Archeologie

De werkgroep archeologie van "Harderewich" is een samenwerking aangegaan

W

met de Archeologische Werkgroep Nederland (AWN).

Onder leiding van Henk Stuurman (AWN) heeft de werkgroep alle verslagen van eerder gedane archeologische waarnemingen in Harderwijk geïnventariseerd. Hierna zijn de verslagen kritisch doorgenomen en de werkelijke resultaten in kaart gebracht. Ook worden de toen verkregen bodemvondsten opnieuw gedetermineerd. In de loop van de jaren is de determinatie van aardewerk aanzienlijk verbeterd. Tussendoor werden bij graafwerkzaamheden voor een ondergrondse vuilcontainer op de Vischmarkt aardewerkvondsten gedaan. Deze scherven komen overeen met die van uit de Kleine Oosterwijk (waarneming 1978). Ook zal er bij de graafwerkzaamheden aan de Hierdenseweg (Albert Hein) zo mogelijk nader onderzoek worden gedaan.

Heeft u belangstelling voor de werkgroep neem dan contact op met Niek de Jong, Beethovendreef 13, of tel. 421342.

Van de werkgroep Genealogie

Aanwinsten

Ontvangen van ons lid, de heer B. Karsten het **BURGERBOEK** alsmede **GRAVEN IN DE GROTE KERK**.

Een transcriptie in Dbase op één diskette
Voor leden te verkrijgen voor f. 7,50

Heeft u belangstelling voor de werkgroep neem dan contact op met Mevr. R. Uittien-Jacobs, J.P. Heyelaan 58, of bei 414431

De Bibliotheek

Afgelopen tijd hebben we onze bibliotheek op goedkope wijze weten uit te breiden door een aantal rommel/boekenmarkten af te struinen.

De aanwinsten zijn:

- de Hierdense Beek
 - Harderwijk, veranderd gezicht 1900-1982
 - Door storm en stilte
 - Harderwijk in oorlogstijd
 - Harderwijk in oorlogstijd
 - Een historische zwerftocht door het landschap van Putten.
 - Duizend jaren Oude Kerk te Ermelo
 - de Veluwe
 - Het Album Promotorum van de Academie te Harderwijk.
 - Bij het scheiden van de markt....
(Beemsterboer b.v.)
 - Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie deel 47 - 1993
 - Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie deel 48 - 1994
 - Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie deel 49 - 1995
 - Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie deel 50 - 1996
 - Monumenten en Mensen
- stichting Milieucentrum
Barend van Schie
Willem Foppen
B.A. van Kuik
B.A. van Kuik,
bewerking L. Mulder.
- Klaas Friso
- Jac. Gazenbeek
- Mr. O. Schutte
- redactie F.J. Beemsterboer.
- Flip Groen

Van mevr. A. de Vos kregen we een knipselarchief over Drielanden (1990-1998). Dit archief wordt op het ogenblik voor gebruik klaar gemaakt. Van oudheidkundige vereniging Arent thoe Boecop uit Elburg ontvingen we hun nieuwste uitgave "De Hoge Enk, Beeld van een buurtschap".

Allen hartelijk bedankt.

De bibliotheek van *HERDEREWICH*, gevestigd in het Milieu-centrum Jodenkerksteeg 1, is vanaf 2 september a.s weer iedere eerste en derde woensdag van de maand geopend van 14.00 - 16.00 uur. U bent van harte welkom!

Samenstelling bestuur en werkgroepen

Bestuur:		postcode	telf.,...	Functie
vacant				voorzitter
N.C.R.de Jong	Beethovendreef 13	3845 AR	421 342	vice-voorzitter
vacant	?	?	?	secretaris
K.Chr.Uittien	J.P.Heyelaan 58	3842 CL	414 431	penningmeester
J.van Heijst	Tromplaan 32	3843 EH	431 955	PR zaken
C.van Andel	Brouwersteeg 11	3841 EK	416828	Ecursies
R.van der Schaaff	Ln.der Ver.Naties 9	3844 AD	413 613	lid
Redactie:				
J.J.H.Kooiman	Smeepoortstraat 20	3841 EJ	419638	Hfd.redacteur
vacant	?	?	?	redacteur
Ledenadministratie				
K.Chr.Uittien	J.P.Heyelaan 58	3842 CL	414 431	penningmeester
werkgroepen:				
Archeologie				
N.C.R.de Jong	Beethovendreef 13	3845 AR	421 342	vic- voorzitter
W.D.Grimm	Bunschotermeen 33	3844 HE	418 661	
H.Molenaar	Blokhuis 9	3844 AE	421 786	
H.W.Stuurman	Rietgorsmeen 74	3844 ZV	434 878	
namens de Archeologische Werkgroep Nederland:				
J.Mui	Nunspeet		262 399	
Genealogie:				
Dr.J.Duinkerken	Gr.Poortstraat 33g	3841 AK	422 916	adviseur
K.Chr.Uit tien	J.P.Heyelaan 58	3842 CL	414431	lid
R.Uittien-Jacobs	J.P.Heyelaan 58	3842 CL	414 431	lid
G.Verwijs-ten Hove	Friesgracht 13	3841 GM	420 693	lid
G.Renden	Bachdreef 159	3840 BC	451 806	lid
A.Jansen	Nassaulaan 5	3851 XZ	551 603	lid

Mutaties in het ledenbestand 1998

Nieuwe leden

W.Coppoolse	W.B.Jacobs
J.C.de Groot	A.Schuuring
C.C.Neeb	J.J.Pettinga
J.F.Willems	S.v/d Sluis-de Wit

afmeldingen

P.J.van Wieringen
G.Petersen+